

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת נח

תשפ"א

גיליון מס' 509

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

מבן דורו של אברהם שנולד כבר באוורסט - יחסית - והוא לא עומד מול ניסיונות כאלו.

נח הרי לא נולד מוגן. בתיבת-הזפת. הוא בנה אותה בשתי-ידיו.

כל יהודי והתיבה שלו. בדור של מלאה הארץ חמס - אפשר להגיע לרמות זיכוכ בלתי-מוכרות. דווקא עכשיו מי שבונה תיבה משלו - עוצם עיניים מראות ברע ובמסואב, שמתרומם קצת יותר מהרדידות השטחית שהשתלטה על חיינו - מעפיל אל-על הרבה יותר מכל דור בו מלכתחילה הרמה הרוחנית הייתה גבוהה יותר.

אין-ערוך לפעולתו.

הזידונים שניצב למולם נער בן 13 בן דור תשפ"א, זועפים הרבה יותר מזה של הנער בן 13 בן דור תשמ"א.

ודווקא כאן, כן-כן, מי שעוצם עיניו מראות מרע בדור כה מסואב, כה מתירני - שכרו לאין-ערוך יותר מהדורות רבי-השגב. וכפי שהרחיב בזה, כידוע אדוננו האר"י הקדוש.

בדור הזה יש הרבה יותר "מרע", כדי לקיים "סור" בהידור גדול הרבה יותר.

דווקא בדור ש"מלאה הארץ חמס", כל מי שעוצם עיניים, שמשדל להישאר קצת אחורה - עם הפלאפון הפשוט שרק מחוגים יש לו - הגיע לרמות נשגבות.

או: עבודתו של נח בדור עיקש ופתלתול, היא עבודה הירואית הרבה יותר: הוא עומד מול גלים אדירים של גזל, עריות ושפיכות-דמים ונוטר על עצמו בעיקשות.

העוצמה הכבירה שהוא נדרש לה - גדולה אלף-מונים

"תיבת נח" תשפ"א

בדורותיו - , (סנהדרין קט) יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם (בראשית ו, ט וברש"י שם)

ננסה להסביר את ה"יש מרבתינו דורשים אותו לשבח". לכאורה צודק הדורשים לגנאי - בדורו של אברהם דרגתו של נח הייתה פחותה יותר. לא גבוהה כל-כך כמו בדורו שלו.

בדורו של משיח בו אנחנו נמצאים - מצביע מגיד-המישרים הצפתי רבי הערש קוסמן שליט"א - ה"עשה טוב" לא יגיע לרמה של הדורות הקודמים. מבחינה זו, לא אנחנו הוא הדור - בה"א הידיעה - שזכאי לקבל פני משיח צדקנו.

אבל דווקא מבחינת ה"סור מרע" - כן וכן. הגלים

”... אנו צריכים להרגיש שהשבט היא-היא המציאות האמיתית, ואילו ששת ימי המעשה אינן

אלא עולם חולף כחלום יעוף, שבין שבת לשבת, כאילו אנו הולכים לישון משבת לשבת ועוברים לעולם דמיון ושקר. ואם כן בהכרח צריך להרגיש שייכות משבת זו לשבת הבאה, שזהו הרצף האמיתי של החיים, והימים שביניהם אינם אלא הפסקה של דמיון ובלבול.

”אמנם אילו לא נרגיש שייכות משבת זו לשבת הבאה, הרי בהכרח מתפרש שהשבט היא 'תחנת

מנוחה' באמצע ימי המעשה, וכאילו ימי המעשה הם-הם החיים האמיתיים ואילו השבת אינה אלא שעת מרגוע ומנוחה שאז מתנתקים מן החיים וטועמים קצת עוה"ב, אך באמת הוא להיפך - השבתות הם-הם רציפות של חיים אמיתיים, והשאר זה ימי הכזב. (ספר 'שמחת שלמה')-

נועם הנשמות

פרקי ערגה לשבת קדש

הפנקסו של מהנך

דילמות הינוכיות אקטואליות

הפתקים של רבי שמחה בונים

לא התאפקתי ושאלתי אותו: אם אתה יודע כל-כך טוב מעלת נשמתך, כיצד התדרדרת להיכן שהידרדרת?

הרה"ג רבי יחיאל פליסקין

נחשפתי פעם לנער מבית חרדי, שלצערנו ירד מאד, והייתי משוחח עמו תמיד בדברי התחזקות, עד שהוא קלט את העקרונות, ופעם אמר לי למשל: "אני יודע שהקב"ה דורש ממני רק מה שאנחנו יכול, ויכול להיות שהשכר שלי על שמירת שבת, הוא יותר משכרו של גדול בישראל על כל תורתו, כי זה מה שאני מסוגל כעת".

לא התאפקתי, ושאלתי אותו: "אם אתה יודע כל כך טוב את מעלת נשמתך ומעשיך, כיצד התדרדרת להיכן שהתדרדרת?"

והוא השיב לי בפשטות: "אילו הייתי יודע את כל זה לפני כמה שנים, לא הייתי נופל למצב הזה, אבל אז חשבתי שאני רשע, שאין בי שום דבר טוב, ושהקב"ה שונא אותי. רק עכשיו אחרי שנפלת, זכיתי ללמוד ממך את התפקיד האמיתי שלי, ועכשיו התחלתי להתחזק..."

ברוך ה' הוא הוסיף והתחזק, עד שלבסוף חזר בתשובה שלמה ונכנס לשיבה קדושה, כשהוא עוזב את כל פגעי הרחוב, ומתעלה בתורה וביראת שמים.

מתי צריך ללמוד מוסר ומתי ללמוד התחזקות?

במשך השנים נוכחתי לראות כי העיסוק ב'תורת ההתחזקות' מעורר ויכוחים: האם

נכון לעסוק ב'תורת ההתחזקות', או ב'תורת המוסר'?

האם 'תורת ההתחזקות' 'מרדימה' את הקורא, כאילו שהכל טוב ולא צריך להתאמץ? ואולי תורת המוסר היא חזקה מדי עבור דורנו, והיא מכניסה את השומעים ללחץ?

האמת היא, שכל הוויכוחים הללו מיותרים לחלוטין. אלו ואלו דברי אלוקים חיים.

יש מי שצריך שצריך מוסר, ויש מי שצריך התחזקות. ויש מי שצריך ללמוד 80 אחוז מוסר ו-20 אחוז התחזקות, ויש מי שצריך במינון הפוך. ויתכן אדם שבתקופות מסוימות צריך להתמקד במוסר, ובתקופות אחרות בהתחזקות.

אחי ורעי! אנא הפסיקו לחפש את האמת המוחלטת בשאלה זו. כי אין בזה אמת מוחלטת. יש דברי תורה שמתאימים לכל מצב ולכל תקופה, הכל לפי הענין.

תלמודא

מושג תלמודי אחד

האם מותר להפקיר בשבת?

כבר נודע בשערים מה שחקרו האחרונים בגדר הפקר, האם מדובר ב"מעשה הקנאה" כביכול, לעולם כולו ומי שזכה בו למפרע הרי הקנה לו כ"מקנה וקונה", או שמא מדובר בסתם הפקעה בלי חלות קניינית מידי, והוא חלק מזכויות הבעלים בשימוש בחפץ, אף להפקיעו ולסלק בעלותו ממנו.

ונפקא-מינה בזה הוא באשר למה שכתב הרש"ש בסוגייתנו (עירובין ע"א, א) בדעת בית שמאי שביטול רשות הוא "סילוק רשות" בעלמא ולא "הקנאה" ולכן מותר לעשות זאת בשבת, וכתב בסילוק רשות מותר לעשות כמובן בשבת, וכשם שהפקר מותר בשבת, שהוא בעצם גם סילוק רשות בעלמא ולא הקנאה חיובית לאדם כזה או אחר.

אלא שכבר ביארו שחקירה זו בהררי-קודש יסודה. דהנה כנודע נחלקו בית שמאי ובית הלל עצמם במשניות דמאי אי הפקר לעניים ולא לעשירים הוי הפקר, דב"ש שסברו דהוי הפקר זאת משום דסברו דהפקר הוא כעין "הקנאה" ובזכות הבעלים להקנות לכל שיחפץ, אכן ב"ה דנקטו דלא מועיל זאת משום שסברו דהפקר הוא הפקעה וסילוק הבעלות גרידא והאיך יקבע למי הוא מפקיר כאשר איננו בעלים ע"ז והגבלה זו בהכרח מותרתה אותו עדיין כ"בעלים" מסוים.

ובחידושינו (ישא פרי על הש"ס) ביארנו בזה מחלוקת רש"י ותוספות לשיטתם. דהנה נגמר במסכת בבא קמא (סו, א) נחלקו רש"י ותוספות אם ייאוש נחשב כהפקר או שמא הוא רק סילוק מתוך ייאוש, אך אין הוא הפקר.

ונראה שלא נחלקו בעצם אלא לשיטתם הוא שהלכו בגדר "הפקר גופיה", דרש"י שנקט (לדברי האחרונים) דיאוש כהפקר, הוא משום דסבור דהפקר הוא "סילוק והפקעה" גרידא ויאוש נמי הוא כן, דודאי לא יעלה על דעתך דהוא הפקעה אלא הסיח הדעת והתרחקות מהחפץ כהפקר (וראה ב'נתיבות' דיאוש לא פקע מבעליו עד דאתי לרשות זוכה).

אכן תוס' דסבור דיאוש אינו כהפקר זאת משום דסבור דהפקר "חלות קניינית" של ממש הוא, ושני פרשיות שונות המה - יאוש והפקר.

ופשוט.

בילדותי שמעתי אימרה בשם רבי שמחה בונים מפישיסחא זצ"ל, שכל אדם צריך להחזיק שני פתקים בכיסו: באחד יכתוב ואנכי עפר ואפר, ובשני יכתוב בשבילי נברא העולם. שאם יתגאה יוציא את ה'עפר ואפר', ואם יהיה חלש בדעתו יוציא את ה'שבילי'. - -

ומעודי תמהתי על זה, וכי הוא כמין גניבת דעת, שאם יש לו מצב רוח אחד הוא רואה רק פתק אחד, ואם יש לו מצב רוח הפוך הוא רואה רק את הפתק השני, "אז מה האמת?" -

אמנם לאחר שנים רבות הבנתי, שאין לנו לחפש את "האמת" היחידה והמושלמת, כי היא אינה נמצאת אלא אצל הקב"ה, הכל יכול וכוללם יחד, אבל אנחנו בני האדם, יש לנו מימרא אחת שמתאימה לזמן אחד, ומימרא הפוכה שמתאימה לזמן אחר, ושניהם אמת כל אחד בזמנו, כי אין לך בן אדם שיכול להכיל את התורה האלוקית על כל צדדיה באותו זמן.

כי אותו מאמר יכול לבנות או להרוס, הכל לפי המצב אותו מאמר מוסרי, ואותה מחשבה מוסרית, בזמן אחד יכול להיות מצוין וקולע למטרה, ובזמן אחר יכול לחולל הרס וחורבן בנפש האדם.

כפי שכתב הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל במכתב לתלמיד: "שאלת, בזמן משבר איזה ספר ללמוד כדי להתחזק... נדמה לי שבזמן קשה שלא מרוצים מעצמו, ההכרח הוא שישחננו לאחרים. היינו לעמוד בקשר עם הרב ולגלות לו את כל המצב, ותשועה ברוב יועץ. אבל לימוד בספרי מוסר במצב זה, צריך זהירות איזה ספר ואיזה חלק שלא יגרום חס ושלום מצב רוח יותר חזק וגרוע, ורק הרב המכיר אותך יכול לבא לעזרתך ('אמרי דעת' עמוד פ"ו)

האם הכוונה היא שבשעת משבר ישב ויתבטל מדברי חיזוק? בודאי שלא. אלא שיבחר דברי חיזוק שיתנו לו כח בתקופה זו.

והנה פעם אחת ביום שישי, בית המדרש היה ריק כמעט לגמרי...

הרב שך ישב במקומו ולמד, והנה נכנס להיכל בית המדרש רבי חיים דב רבינוביץ זצ"ל (מחבר ספרי 'דעת סופרים' על הנ"ך, ומחשובי הסופרים החרדיים) אז הוא ניגש למקומו של הרב שך וקרא לעברו בטרוניא: היכן כל הבחורים? למה אינם יושבים ולומדים?

לשמע הדברים התרומם הרב שך ממקומו, ונזף בו:

"מה אתה שח? הבחורים עמלו בתורה בכל כוחם במשך כל ימות השבוע, עד שתשו כוחותיהם והלכו להינפש על שפת הים! האם לא מגיע להם לנוח מעט? למה אתה מטיל בהם דופי?!"

מי שישב בצד ולמד, לא האמין למשמע אוזניו - איך הרב שך מהפך בזכותם של הנוסעים לים ביום שישי...

***

הרי לנו שאף שהרב שך עצמו כראש ישיבה הבין שתפקידו הוא לתבוע מהם מעלות גבוהות לפי דרגתם של בחורי הישיבות, אך מאידך אין זה מצדיק לדבר בגנותם של עמלי התורה הקדושים!

וכפי שאמרנו, כי אותם הצדיקים שנהגו במידת הדין - לא נהגו זאת אלא כלפי עצמם, אבל ביחס לאחרים הביטו עליהם במידת הרחמים, ודנו אותם לכף זכות, כי אף שהצדיקים מדקדקים על עצמם במידת הדין, מ"מ עבור זולתם מבקשים רחמים וחסדים, ומלמדים עליהם זכות אפילו בצדדים רחוקים.

(על-פי: ספר 'שמחת שלמה' בעריכה, מתורתו ומשנתו של הגאון רבי שמחה-שלמה לוויין זצ"ל)

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

"הם עמלו כל השבוע; מגיע להם לפוש בים!"

בישיבת פונבז'ן, היה מנהג מצוי אצל הבחורים שהולכים לרחוץ בים ביום שישי בבוקר.

ראש הישיבה גאון עוזינו הגרא"מ שך זי"ע היה כועס על זה הרבה, והיה זועק על זה בשיחותיו שאין שום היתר להתבטל ביום שישי וכו'. והדברים הלא ידועים.

מתי שמדובר בגופי תורה, ולהילחם כדוכות-שכולים על ציפור נפשה של היהדות.

ייתכן, שכעת פג תוקפה של הגישה הראשונה המתונה והסבלנית, ובא עיתה של הגישה השנייה הלוחמנית יותר. ימים ידברו. לא רק ההשקפה השתנתה, אלא גם ובעיקר הפרקטיקה. אין כאן בעיות צדדיות מתחת לשולחן.

אבישי פרי: זה מעניין מאוד מה שאתה אומר. זה התחדד לאור העובדה שבקורונה היינו קצת שק-חבטות של המדינה. היא החליטה בשבילנו על נושאים שהנשמה תלויה בהם, ובהוראת רבותינו החלטנו שלא עוד. לא נוכל אפוא לתת לאנשים מנותקים להשליט דעותיהם עלינו. המצב הפך חד מידי. שקוף מידי. המלחמה חזיתית למדי.

כפי שאתה אומר: רק ימים ידברו. למרות הקורונה שאולי שטטשה את ההבדלים, אנחנו מוצאים עצמנו מפלסים את הדרך היהודית בתוך כל הערפל הזה.

המשך יבוא אי"ה.

קיצוניים, מנותקים, דרקוניים, ועל-גבול המרושעים. אנחנו מובלים אפוא לצומת דרכים מאוד משמעותית: האם אנחנו ציוניים או שלא? האם אנחנו איתם או אתנו.

ההכרעה של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בדבר המשך הלימודים כרגיל במוסדות התורה חידדה מאוד את הנקודה. הם בשלהם ואנחנו בשלנו.

הרב לודמיר: האדמו"ר שלנו בדרך כלל נוהג להתבטא כל כגון דא, שישנו מאבק בין הקדושה לסיטרא אחרא, שתמיד ידענו שיפרוץ באחרית הימים... הבא ונוריד את הדברים לרובד הפשוט יותר.

תמיד הגישה של גדולי התורה ביחסי דת ומדינה הייתה: א. אנו נמצאים בגלות. ב. עלינו להודות בכך, ולבל להתגרות ביהודים, וכפי שאמר רבי חיים-עוזר, שישראל היא גם 'אומה' שאין להתגרות בה. חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. דוחים את הגזירות. אך גם הם ידעו תמיד בצמתים מרכזיים בהיסטוריה של היהדות המשתקמת בארץ הקודש, לשנות את הגישה

שיחות לילה

שיח יהודי פורה בעבודת ה'

הקורונה והחזית בין דת ומדינה

אבישי פרי: הבה ונדבר - הרב לודמיר - כמה מילים על האקטואליה הנוערת.

אין ספק שאנחנו עומדים לפני נקודת הכרעה מאוד דרמטית ששנים לא עמדנו מולה: הצעדים של המדינה ביחס למגזר החרדי נעשים מיום ליום

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה

בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

זוג או פרט

הגר"ח טולידאנו - אב"ד ירושלים

חלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

היהלומן שזכה

יש גמרא מעניינת מאוד שקשורה לתיבת נח. הגמרא (ובחים ק"ג) מתארת כמה סגנונות של החיים בתיבה: ראם הים אדיר-הגודל הכניס רק "ראשו לתיבה" ואילו על עוג מלך הבשן נאמר "נצטננו בצדי התיבה". מה זה בא ללמדנו?

אני זוכר שכאשר למדתי, כנער צעיר, בישיבת 'שארית - יוסף' בבאר יעקב הצטיירה לי הישיבה במוחש כ'תיבת-נח'. היא הייתה ממוקמת בלב פרדסים לצד שיחים קוצניים; משפחת הרב ניסים טולדנו - ראש הישיבה - הייתה גרה בישיבה, מנותקת משאון עיר ובני משפחה שהתגוררו באזורים אחרים בארץ. כך גידלה משפחת טולדנו מאות רבות של בני ישיבות שגדלו בתורה בעוז בישיבה הקדושה.

אבל המסר הגדול שלמדתי מדברי הגמרא הפותחת את מאמרנו הוא שתיבת נח לא מצילה ומגנה רק על מי שנמצא בה. מי שזכה להיות בה. אלא גם על מי שרק "ראשו הכניס" או "נצטנן בצדי...". כל אלו - גם אם לא נמצאים ברמ"ח ושס"ה בפנים - הם שואפים משם ריח חריף של קדושה.

יש אב משפחה שזכה ותורתו אומנותו אך יש גם שלא. אך תמיד חשוב להיות 'מחובר' לישיבה קדושה. להיות מחובר לקהילה תורנית קדושה. כך שואפים מלא-הריאות כוח לחיות חיים רוחניים טובים. כשמרגישים שייכות - זה נותן למשפחה חיות רוחנית.

הכרתי משפחה יקרה שהתגוררה בגייטסעהד - עיר התורה האנגלית.

האבא היה יהלומן במקצועו. אבל המשפחה הזו זכתה שכל בניה וחתניה תלמידי חכמים יקרים-מפז. ולמה? כי היו גרים ליד הישיבה וחיים נסבו סביבה. בשבתות היו מאחרים בחורים מהישיבה, כדי שייטעמו קורטוב של טעם ביתי, וכך זכו לטעום טעם של לומדי תורה ביגיעה ובאהבה. הדבר הזה העניק להם קשר אמיץ ושייכות עם לימוד התורה והערכה ללומדיה, ואת הדבר הזה הילדים חזו כמו-ענייניהם ושאפו לכך.

בית יהודי חשוב שיהיה מחובר - בכל דרך שתהיה - ל'תיבת-נח'. אם לא ממש בפנים, לפחות שיריחו ניהוח כזה שיתן להם ממד של חיים מרוממים.

... אבל למה אתם שוברים את התיבה?

האובססיה נגד הציבור היהודי-אותנטי - דווקא מעודדת << הלקח מתיבת-נח לימינו >> תקראו עד הסוף ותבינו

"החרדים מפיצים מחלות". בטח המשפט האנטישמי הזה מוכר לכולכם. הייטב. פעם זה הפרויקטור ה"מקצועי"; פעמים זה שרים, ופעמים זה דווקא אוהבי-חרדים (בלשון המעטה) שאומרים את זה בשיחת-מרעים, כשאישי אינו מקליט.

ההתגוללות על הציבור היהודי-אותנטי איננה חדשה. ימיה כימי עולם. כבר בתקופת פרעה היה קיים החשש "פן ירבה ופן יפרוץ". אבל תודו שהאובססיה כלפי הציבור החרדי קצת סוריאליסטית: אם אלו טוענים כי הציבור הזה "חשוך ופרימיטיבי", די לצפות בהצגה עליו; מדוע להתעלק עליו כל היום וכל הלילה? מדוע על השבטים בסין לא מדברים כל שרי הממשלה? ומדוע אין מפלגות שמתעסקות בשבטים הללו.

הנתון הזה דווקא מעודד. ונקדים.

כל ילד בגן יודע שנח בונה תיבה ופונה לבני-דורו, אנשי החמס, ומצהיר בפניהם: "אם לא תשובו בתשובה, אחרי 120 שנה הקב"ה יביא עליכם מבול!".

ומה התוצאה? זמן קצר לאחר מכן הקב"ה פונה לנח שייכנס באותו היום לתיבה. וזאת משום שבני-דורו זוממים לנתץ את התיבה לרסיסים.

וכאן בן דור המבול הישראלי תוהה: הסתערות זו - למה? אם אתם - בני אותו דור - לועגים לו לנח, אז תעברו את הכביש ותמשיכו הלאה מול מעשיו הנלעגים בעיניכם. מדוע להשקיע אנרגיות בתיבה הנתפסת בעיניכם כהזויה?!

ברם - עומד על כך הרב אליהו-מאיר בלוך זצ"ל ראש ישיבת טעלז - כאן מתגלעת מבוכת-הנפש של האדם. מחד, הוא יכול לבזו וללעוג, אבל זה כל זה במונח השטחי, החיצוני. בסתר-ליבו הוא גם הוא מודע לאמת. הנקודה הפנימית, הנשמטית שלו לא נותנת לא מנוח לרגע. היא דורשת את שלה. והיא מרגישה שכן, עוד 120 שנה הקב"ה יביא מבול. וזה מציק. מטריד. מעיק.

מה עושים כדי לסלק את המטרד? שוברים את התיבה. אי-אפשר לעבור את הכביש.

ההתעלקות על בני-התיבה המיושנים של דור המבול הישראלי - מובנת.

אם טוענים שהם מיושנים מדוע לחנך אותם מחדש? מלבד עניין הפטרונות, הרי מדובר במהלך לא הגיוני, לא עומד בלוגיקה של מי שלמד ליהבה. אפשר לגחך, ללעוג, יודעים מה? אפילו להפסיק מצגות תקשורתיות הלועגות להם. אבל למה להטריד? למה, למען השם, לשבור את התיבה?

אז כן, זהו נתון מעודד. זוהי אמירה שבתוך כל הקליפות יש ניצוץ יהודי, והוא לוחש. לא רק בימי סתיו. הוא מעסיק. מטריד. לא נותן מנוח. התיבה הקטנה הזו מעוררת את הנשמה שיש בכל יהודי - גם זה המחופש לשאינו כזה. והיא צועקת. היא רוצה גם.

מה עושה הגוף החיצוני, המשועבד ליצרים? צועק: "פרזיטים", "החרדים מפיצים מחלות". כך מנסים לשבור את התיבה.